

29. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokouksissa ei v:n 1964 aikana tapahtunut muutoksia. Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 10 kertaa ja kokousten pöytäkirjoissa oli kaikkiaan 189 pykälää.

Kirjeitä saapui lautakunnalle ja kaupunginmuseolle 318 ja niitä lähetettiin 316.

Esitykset kaupunginhallitukselle koskivat mm. seuraavia asioita: Tuomarinkylän kartanon asuntopihaan kuuluvien rakennusten kunnostus- ja muutostöiden suorittamista (2.3. 30 §, 16.11. 163 §); kaupunginarkistolta Jääkärintie 8:ssa vapautuvien varastotilojen saamista kaupunginmuseon käyttöön (2.3. 38 §); pienoisläjäntöiden teettämistä Käpylän 1930-luvulla rakennetusta omakotialueesta (2.3. 37 §, 11.5. 69 §) sekä Topelius-museon sijoittamista Puotinkylän kartanon sivurakennukseen (11.9. 123 §).

Lausunnot kaupunginhallitukselle koskivat mm. seuraavia asioita: Seurasaari-toimikunnan mietintöä (27.1. 12 §); Helsinki-aiheisten lyhytfilmien valmistuttamista (2.3. 31 §); Pakilassa olevan ns. Pakin talon rakennusten säilyttämistä ja tutkimista (2.3. 32 §); kaupunginmuseossa laadittujen esineselosteiden uusimista (23.3. 51 §); Lauttasaareen sijaitsevien eräiden historiallisten muistomerkkien merkitsemistä (11.5. 71 §); Suomen rakennustaiteen museon ja Seurasaarisäätiön avustamista (25.5. 90 §, 11.9. 122 §, 5.10. 146 §); Meilahden kallioalueen rauhoittamista ja säilyttämistä luonnonpuistona (11.9. 138 §) sekä nukketheateriesitysten ottamista Helsinki-päivän ohjelmaan (16.11. 161 §).

Kaupunginmuseon henkilökuntaan kuului kertomusvuonna 4 vakinaista ja 4 tilapäistä viranhaltijaa sekä 4 työsopimussuhteessa työskentelevää henkilöä.

Suomen Museoliiton keskushallitus myönsi 4.4. kaupungin museonhoitajalle apurahan Gotlantiin tehtävää opintomatkaa varten. Museonhoitaja edusti kaupunginmuseota Suomen Museoliiton vuosikokouksessa Loviisassa 22.—24.8. sekä Kuopiossa 17.—18.10. pidetyillä Taidemuseopäivillä.

Museolautakunta valitsi edustajakseen rakennuskulttuuritoimikuntaan museonhoitajan.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai saatiin ostamalla vuoden aikana yht. 325 esinettä. Nämä jakautuivat seuraaviin pääryhmiin: kirjoja 38, karttoja 5, rakennuspiirustuksia 9, postikortteja 11, Helsinki-aiheisia öljy- ja vesivärimaalauksia, graafisia lehtiä ja piirroksia 83, muotokuvia 5, rakennusmalleja 4, mitaleja 2, huonekaluja 23, kulta-, hopea-, tina- sekä lasi- ja

posliiniesineitä 35, talous- ja työkaluja 64, puvustoa ja käsitöitä 19, koriste-esineitä 3, leluja ja soittimia 2, koneita ja laboratorio- ym. kojeita 13, maalöytöjä 4 sekä arkistoinesta 5.

Kuva-arkistoon hankittiin yht. 1 769 numeroa, joista valokuvanegatiiveja vedoksineen 429, valokuvavedoksia ilman negatiivia 1 034, ilmakuvia, väristereokuvia 70, ilmakuvia, mustavalkoisia 6, väridiapositiiveja 166 sekä kuvalaattoja 64.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo kokoelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym.: Arabian tehtaat ja museo, tait. Helge Dahlman, valokuv. C. Grünberg, rva Estrid Hult, Hyvä Maku Oy, neidit Greta ja Thora Höijer, hra Oskari Kostiainen, toimitt. Irja Lönngrén, rouvat Irma Markkanen ja Hilda Nilsen, tal.op. Helmi Parkkonen, nti Laila Pirinen, rva Helga Reinilä, neidit Aino, Elma ja Tyyni Saarvuori, rva Alma Sorri, nti Siiri Timgren, kamr. Toini Yrjö-Koskinen, tait. Aune Äyräpää, Helsingin kaupunginkanslia, kaupunginarkisto, asiamiestoimisto, matkailutoimisto, raastuvanoikeus, rakennusvirasto ja rakennus-tarkastusvirasto, korkein oikeus, silitysliike Aino Teivainen ja Teknillinen korkeakoulu.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Helsingin Lääkäriyhdistys, Helsingin Osuuskauppa, Helsinki-Lehti, Historisches Museum der Stadt Wien, Hämeen Museo, Hämeenlinnan Museo, Kotiseutuliitto, Kulutusosuuskuntien Keskusliitto, Kuopion Isänmaallinen Seura, Københavns Bymuseum, Lahden kaupunginmuseo, Oslo By-museum, Osuusliike Elanto, Osuustukkukauppa, Pohjois-Pohjanmaan Museo, Satakunnan Museo, Seurasaarisäätiö, Stockmann Oy, Stockholms Stadsmuseum ja Warbergs Museum.

Suurin yksityishenkilöltä kertomusvuonna lahjaksi saaduista kokoelmista oli Timgrenin kokoelma, johon kuului monta mielenkiintoista esinettä, kuten lasinen kärpaskupu, pääsiäispöydän munavati, senaattori C. F. Timgrenille kuulunut likööri-kalusto, hedelmäkulhoja ja -veitsiä, pöytäliinoja jne. yhteensä kymmeniä erilaisia taloustavaroita. Osa tästä kokoelmasta voitiin panna näytteille Tuomarinkylän museon ullakkotiloihin.

Nti Sophie Snellman, jonka elämäntyö liittyi Helsingin käsityöopettajaopiston vaiheisiin, sai ensimmäisenä palkintona Suomen Taideteollisuusyhdistyksen näyttelyssä v. 1881 hopeamitalin. Sen lahjoitti museolle rva Estrid Hult.

Museolle lahjoitetuista muotokuvista mainittakoon tait. Ester v. Weissenbergin v. 1922 tekemä pastellimaalaus sair.hoit. Ida Maukosesta, joka aikanaan perusti yksityissairaalan taloon Vuorikatu 8. Maalaus saatiin rva Hilda Nilsenin lahjana. Tait. Aune Äyräpäältä saatiin 4 kpl Anna Zettermannin piirroksia ja tait. Helge Dahlmanilta Päävartiota esittävä öljymaalauk. Lisäksi lahjoitettiin museolle hra Oskari Kostiaista esittävä öljymaalauk, jonka tekijä oli Juri Repin.

Kokoelmiin ostetuista töistä ansaitsivat maininnan Maria Wiikin omakuva 1870-luvulta ja Kaarlo Hildénin sekä Simo Hannulan Helsinki-aiheiset etsaukset sekä Helinä Wähän öljymaalauk v:lta 1948: Piha Käpylästä. Museon hankkimista maalauksista mainittakoon vielä W. Johanssonin v. 1897 maalaama taulu, joka esitti Jätkäsaarta silloin, kun siellä oli vain pari huvilaa. Kahden aikaisemmin hankitun O. Kleinh'in merimaisen lisäksi ostettiin v:lta 1891 oleva öljymaalauk, jonka aihe oli Eteläsatamasta.

Helsinkiläisten kultaseppien töistä, joita vain harvoin on saatavissa, lunastettiin

kultaseppä Gustav Grönholmin (1823—1847) valmistamat kultakäädyt, joiden lukossa oli suurikokoinen hiottu sitriini, niinikään ostettiin museolle kultaseppä Gustaf Lindroosin v. 1840 valmistamat suola- ja pippurikupit samoin kuin muutamia ruoka- ja kahvilusikoita 1800-luvun alkuvuosilta.

Heimbergerin liikkeen valmistama ja Helsingin oikeuspormestarin Oskar Palmgrenin v. 1870 kotiinsa hankkima uusrokokokkalusto, johon kuului sohva, 2 nojatuolia, 6 pikkutuolia ja pöytä, ostettiin museolle. Samoin hankittiin kustavilainen peilipöytä, joka aikoinaan oli ollut porvoolaisen raatimiehen Johan Holmin kodissa, sekä Kytäjän kartanosta periytyvä upea kustavilainen vuode. Osa esineistä oli sijoitettava toistaiseksi varastoon.

Kaupungin rakennusviraston Malminkadun päävaraston muuttaessa pois Kampilta tuotiin sieltä museoon erilaisia esineitä, kuten mm. ruokakello, laastinsekoittaja, 2 kallioporakonetta, lakaisukone, tervakone, reki, 3 kaasulyhtyä ja 4 kpl. Munkkiniemen maastomallia. Korkeimman oikeuden lahjoituksena saatiin hieno pylväsjalkainen pesuallas, joka oli ollut ko. rakennuksessa Standertskjöldien aikana. Hotelli Seurahuoneen muistona oli kaupunginjohtajan huoneeseen jätetty sateenvarjoteline, joka siirrettiin museoon.

Museon arkiston saamista lahjoituksista mainittakoon kamr. Toini Yrjö-Koskisen kirjoittama historiikki Yrjö Sakari Yrjö-Koskisen aikoinaan omistamasta talosta Fredrikinkatu 39 — Bulevardi 11.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Museoesineiden valokuvauksen lisäksi kuvattiin sellaisia rakennuksia ja niiden sisustuksia, joiden tiedettiin lähiaikoina joutuvan puretuksi. Niinpä talon Unioninkatu 22:n huoneista otettiin 26 kuvaa. Kaupungin omista laitoksista koottiin kuvia mm. ostamalla Kustaankartanon askartelunohjaajalta kuvakokoelma, joka monipuolisesti valaisi laitoksen toimintaa. Kustaankartanosta oli siten museon kuva-arkistossa kaikkiaan 239 kuvaa.

Yleiskuvien saamiseksi kaupungin alueesta hankittiin Pääesikunnan Topograafikunnan Ilmakuvaosastolta 70 värillistä ilmastereokuvaa. Lisäksi lunastettiin 34 ilmakuvan väridiapositiivia. Tavallisia maasta käsin otettuja väridiapositiiveja otettiin 124 kpl.

Hovivalokuvaaja E. Sundströmin negatiivikokoelmasta saatiin kertomusvuonna teetetyksi 724 uutta vedosta. Uusia negatiiveja selvitettiin ja numeroitiin 1 713 kpl, joten selvitettyjen ja rivirekisteriin sisältyvien valokuvien lukumäärä kertomusvuoden lopussa oli 23 384. Kadunnimien mukaan järjestettyyn rakennuskuvarekisteriin kirjoitettiin puhtaaksi 1 709 uutta liuskaa ja muun aiheen mukaiseen rekisteriin 1 151 uutta liuskaa. Kuva-arkisto toimitti 66:lle eri tilaajalle 307 kuvaa, jolloin saatiin 21 uusintanegatiivia. Julkaisuoikeudesta perittävä maksu saatiin yht. 56 kuvauksesta. Opiskelijoita, lehdistöä ja eri tutkijoita museo palveli toimittamalla kuvia sekä antamalla myös Helsinkiä koskevia tietoja.

Näytteillepanot, kokoelmien hoito ym. Eräitä muutoksia ja täydennyksiä suoritettiin lasi- ja posliinikokoelmien kaapistoissa ja esineselosteita uusittiin kaikissa koelmahuoneissa.

Kaupunginmuseon jouluaiheinen näyttely oli avoinna 20.12.1964—12.1.1965 välisen ajan.

Posti- ja lennätinmuseon 9.10.—29.11. järjestämään näyttelyyn »Nainen 100 vuotta postin ja lennättimen palveluksessa» lainattiin eräitä huonekaluja.

Syksyllä selvitettiin ja luetteloiitiin kaupunginmuseossa olevaa merenkulkuesineistöä ja niistä erotettiin Suomen Merenkulkumuseoon tarkoitettut kokoelmat.

Suomen Museoliiton tekstiililaboratoriossa korjautettiin yksi ryijy. Neljä Tuomarinkylässä olevaa kustavilaista tuolia verhoiltiin. Lisäksi kunnostettiin 12 öljy- ja pastellimaalausta.

Tuomarinkylän museossa olevaa Helsinki-aiheista lehtileikekokoelmaa hakusanoitettiin ja kortistoiitiin 7 307 numeroa. Lisäksi kortistoiitiin Höijerin ja Lönnrothin kokoelmissa olevia lehtileikkeitä 2 535 kpl.

Tutkimustyöt ja julkaisut. Paitsi luetteloinnin yhteydessä tapahtunutta esinetutkimusta, suoritettiin kaupunginmuseon toimesta Pakilassa olevan Erikas RN:o 1⁶ eli ns. Pakin talon rakennuksia koskeva tutkimus. Arkistoinneeseen perustuvan selvityksen rakennusten iästä otti suorittaakseen maist. Sirkka Impola. Päärakennusta ja luhtirakennusta koskevan rakennustutkimuksen suoritti arkkitehti Maija Kairamo.

Ns. Vanhan Käpylän alueesta valmistettua pienoisjäljennöstä varten tehtiin esitutkimuksia vertaamalla alkuperäisiä rakennuspiirustuksia rakennusten nykyiseen asuun ja hankkimalla alueesta pienoisjäljennöksen tekijälle Mallitoimisto R. Rosenberg & C:olle tarvittava kuva-aineisto. Alueesta teetettiin myös ilmakuva. Rakennusten sisäkuvauksen ym. selvittelyn osalta työ jatkui seuraavan vuoteen.

Tuomarinkylän kartano ja museo -nimisestä opaskirjasesta julkaistiin toinen painos. Kuvia kokoelmista -julkaisu, joka oli kahden painoarkin laajuinen ja sisälsi 36 kuvaa, päätettiin painattaa kertomusvuonna. Se koski pääasiassa Hakasalmen museossa näytteillä olevia kokoelmia. Suomen Museoliiton vuosikirjassa v. 1962—1963 oli julkaistu kaksi Tuomarinkylän kartanoa esittelevää kirjoitusta.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Kaupunginmuseossa käyneitä henkilöitä oli yht. 10 913, joista 8 378 kävi Hakasalmen huvilassa ja 2 535 Tuomarinkylän museossa. Näistä oli maksaneita kävijöitä vastaavasti 4 143 ja 1 358 eli yht. 5 501. Koululaisten käyntien lukumäärä aleni edelliseen vuoteen verrattuna, niinpä Tuomarinkylän museon kokoelmiin kävi tutustumassa vain kolme kansakoululuokkaa ja yksi oppikoululuokka, oppilasmäärän ollessa yht. 128 henkeä. Hakasalmen huvilassa kävi 21 luokkaa kansakouluista, oppilasmäärältään 523 ja oppikoulujen keski-koululuokkia 19, joiden oppilasmäärä oli 600.

Ryhmiä, joille järjestettiin opastus muulloin kuin tavallisina aukioloaikoina, kävi museossa yht. 47 ja niihin kuului 1 403 osanottajaa.

Museon hallinnassa olevat kiinteistöt. Kevään ja kesän aikana asennettiin Hakasalmen huvilan ensimmäisessä kerroksessa oleviin työhuoneisiin lämpöpatterit sekä siivouskomeroihin lämminvesijohdot. Tuomarinkylässä siirrettiin päärakennuksen entinen lasikuisti huvimajaksi puistoon; asunto- ja talouspihan väliseen kiviaitaan tehtiin aukko alkuperäiseen paikkaansa ja sijoitettiin siihen takorautainen portti. Museon pihaan saatiin lisää lyhtyjä. Puistossa rakennettiin eräitä pengermiä, mutta muuten sen restauroiminen jäi vielä kesken.

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 p ja lapsilta sekä ryhmäkäynteihin osallistuneilta 20 p. Torstai-iltaisain ja Helsinki-päivänä oli pääsy vapaa. Koululais- ja opintoryhmät pääsivät opettajiensa mukana museoon maksutta.

T u l o j a oli seuraavasti: pääsymaksut Hakasalmen huvilaan 1 759 mk, pääsymaksut Tuomarinkylän museoon 565 mk, opaskirjojen myynti Hakasalmen huvi-

29. Kaupunginmuseo

lassa 248 mk ja Tuomarinkylän museossa 251 mk, postikorttien myynti Hakasalmen huvilassa 34 mk ja Tuomarinkylän museossa 54 mk, valokuvien käyttö- ja julkaisu-oikeudet 672 mk sekä luontoisetujen korvaukset 1 363 mk, yhteensä 4 946 mk.

Museon m e n o t olivat 234 439 mk, lisäksi käytettiin edelliseltä vuodelta siirtyneitä painatusmäärärahoja 6 430 mk sekä kokoelmien kartuttamiseen varattuja siirtomäärärahoja 228 mk, joten menot tilinpäätöksen mukaan olivat 241 097 mk. Rahoitusmenoista myönnetyt määrärahat, 1 750 mk ns. Pakin talon tutkimiseen ja 5 000 mk Vanhan Käpylän pienoisljennöksen teettämiseen, käytettiin kokonaan.
